

Libellenwerkgroepen: meer dan de som der delen

K. Veling

Samen op pad, leren van elkaar, dubbel werk voorkomen, meer aandacht voor libellen in het beheer, nieuwe libellenplekken in de omgeving te horen krijgen, kennis over libellen kunnen delen... en zo zijn er nog veel meer redenen om een libellenwerkgroep op te richten. Er zijn er minimaal 38 in Nederland, variërend van 'echte' libellenwerkgroepen tot insectenwerkgroepen waar af en toe ook wat aan libellen gedaan wordt.

Tientallen werkgroepen

Een korte enquête onder de werkgroepen die zijn aangesloten bij De Vlinderstichting leverde de volgende resultaten: van de 44 werkgroepen die hebben gereageerd waren er 6 die zich helemaal niet met libellen bezig houden, meestal omdat er al in hun werkgebied al aparte libellenwerkgroepen bestaan. 5 van deze werkgroepen houden zich alleen bezig met libellen (de échte libellenwerkgroepen). 22 werkgroepen besteden regelmatig aandacht aan libellen en zou je vlinder- en libellenwerkgroepen kunnen noemen. De resterende 11 houden zich af en toe bezig met libellen, of willen dit vaker doen als er mensen bijkomen die er meer van afweten. Waar je dan ook woont in Nederland, er is altijd wel een werkgroep in de buurt. Wat een werkgroep wil en doet is heel verschillend. Er zijn er met meer dan 50 leden en er zijn er die met z'n drieën tweemaal per jaar bij elkaar komen in een huiskamer. Er zijn er die boekjes uitbrengen en tientallen monitoringroutes tellen en er zijn er die gewoon zorgen dat hun dertig waarnemingen jaarlijks bij de juiste organisaties terecht komen.

De échte libellenwerkgroepen

Er zijn vijf echte libellenwerkgroepen, waarvan er vier een hele provincie beslaan, namelijk Friesland, Drenthe, Overijssel en Limburg. Alleen Zuid-Kennemerland is een regionale werkgroep die zich uitsluitend met libellen bezighoudt.

Voorbeeld: De Hynstebiter

De Hynstebiter is de naam van de Friese libellenwerkgroep die is opgericht in maart 2004.

De werkgroep heeft de volgende doelstellingen:

- Het stimuleren, enthousiasmeren en initiëren van libellenonderzoek in Friesland.
- De verspreiding van libellen in Friesland in kaart brengen.
- Coördinatie van inventarisaties en monitoring van libellen.
- Kennisoverdracht door middel van publicaties en rapporten, excursies, cursussen en lezingen.
- Geven van beheeradviezen ter bescherming van bedreigde en kwetsbare soorten.
- Het samenstellen van een atlas van de Friese libellen.
- Het uitvoeren van ecologisch onderzoek naar libellen in Friesland.

(Foto: K. Veling).

De leden van de werkgroep, momenteel zo'n 95, worden regelmatig op de hoogte gehouden van nieuwtjes, waarnemingen en activiteiten via een digitale nieuwsbrief en kunnen deelnemen aan alle Hynstebiter-excursies en de jaarlijkse ledenavond. Daarnaast wordt de nieuwsbrief aan nog eens 130 mensen verstuurd. De werkgroep biedt hulp bij determinatie van larvenhuidjes en imago's en bij het schrijven van rapporten. Men begeleidt het doorgeven van waarnemingen en regelt het aanvragen van inventarisatievergunningen. Voor de werkgroep is het vooral van belang dat de opgedane kennis, die door onderzoek en inventarisaties is verkregen, ingezet wordt om libellen en de waterrijke ecosystemen waarin zij leven, te beschermen en te verbeteren.

Hybriden

22 van de werkgroepen zijn, naast andere insectengroepen zoals vlinders, ook veel met libellen bezig. Er zijn daar leden met kennis en interesse in libellen en dat betekent dat er in de activiteiten nadrukkelijk aandacht aan deze

diergroep wordt besteed. Dat kan betekenen dat er excursies worden georganiseerd naar speciale libellenrijke plekken en dat er meegewerkt wordt aan het landelijk libellenonderzoek in de vorm van verspreidingsonderzoek en/of monitoringroutes.

Voorbeeld: Insectenwerkgroep Culemborg

De insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC) is een echte 'hybride'. De werkgroep is onderdeel van een brede natuurorganisatie, die bijvoorbeeld ook aan knotwilgen snoeit, trekkende padden helpt oversteken en nestkasten bouwt. De insectenwerkgroep houdt zich vooral bezig met vlinders (dag- en nacht) en libellen, maar tijdens excursies en inventarisaties worden ook hommels, sprinkhanen, zweefvliegen en ander klein grut genoteerd. Met vlinders en libellen doet men meer. In 1999 is er een boekje verschenen: 'Dagvlinders tussen lek en Linge', waarin alle vlinders uit het werkgebied met kaarten en tekst zijn voorgesteld. Na dit succes werd er jarenlang

De werkgroepen

Voor contactgegevens zie www.vlinderstichting.nl (ga naar: over ons > wie zijn we? > werkgroepen)

'Echte' libellenwerkgroepen:

Libellenwerkgroep Overijssel
Libellenwerkgroep Zuid-Kennemerland
Libellenwerkgroep Drenthe
Libellenwerkgroep Friesland 'De Hynstebiter'
Libellenstudiegroep Limburg

Hybride werkgroepen:

Vlinder- en libellenwerkgroep Zeeland
Vlinder- en libellenwerkgroep Nieuwkoop-Noorden
Vlinder- en libellenwerkgroep Krimpenerwaard
Vlinder- en insectenwerkgroep IVN Oss
Insectenwerkgroep KNNV Hoorn
Insectenwerkgroep KNNV Apeldoorn
Insectenwerkgroep Natuur- en Vogelwacht
Culemborg
VWG IVN Grootegast
VWG Kop v. Overijssel
VWG Brabant Oost
VWG Noordoost Overijssel

VWG Mark en Leij
VWG Hoeksche Waard
VWG Voorne-Putten
VWG Den Helder
VWG Vlindertuin Waale
VWG IVN Nijkerk
VWG De Lokker
VWG IVN Den Bosch
VWG IVN Bakel/Milheeze
VWG. Bergeyk-Eersel

Vlinder (en libellen)werkgroepen:

VWG Alphen a/d Rijn
VWG De Marne, N/W Groningen
VWG Top van Limburg
Insectenwerkgroep KNNV Het Gooi
Vlinderwerkgroep Zaanstreek
Vlinderwerkgroep KNNV Gouda
Insectenwerkgroep Natuur- en Vogelwacht
Alblasserwaard
Natuurwerkgroep Liempde
Vlinder- en Libellenwerkgroep BSRotterdam
Vogel-, vleermuis- en vlinderwerkgroep Noordrand
Rotterdam
VWG Woerden

geïnventariseerd om de 60 kilometerhokken ook voor libellen goed onderzocht te krijgen. In 2008 werd dit werk bekroond met de uitgave van het boekje 'Libellen tussen Lek en Linge'.

Die 60 vierkante kilometer lijkt misschien niet zo groot, maar voor de 12 actieve libellenwaarnemers in de werkgroep is het een behoorlijke klus! Naast het verzamelen van verspreidingsgegevens uit het werkgebied wordt ook meegewerkt aan het libellenmeetnet. Al vanaf 1998 wordt er meegeteld en momenteel gaat het daarbij om vijf monitoringroutes, die zich vooral bevinden in de uiterwaarden waar natuurontwikkeling heeft plaatsgevonden.

Nog niet echt

11 werkgroepen houden zich af en toe bezig met libellen, of zouden dat graag willen. De redenen om er nog niet intensief mee bezig te zijn, hebben vooral te maken met tijdgebrek en/of het gebrek aan libellenkennis in de groep. De drempel is dan te hoog om met libellen aan de slag te gaan. Het wordt echter wel steeds

makkelijker om deze drempel over te gaan, vanwege het groeiende aanbod aan veldgidsen, DVD's, websites, discussiefora, etc. Bovendien maken steeds meer mensen foto's van libellen, waardoor de interesse voor de soortgroep toeneemt.

Voorbeeld: Vlinderwerkgroep Alphen aan de Rijn

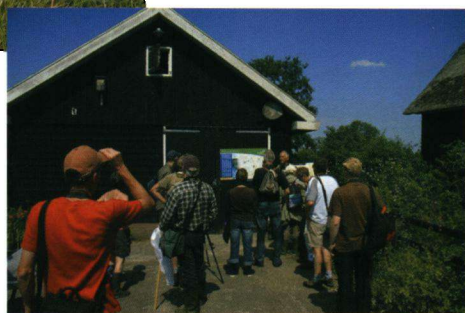
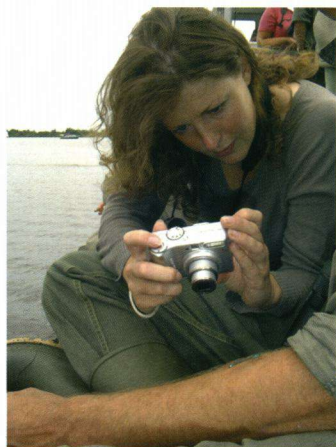
De Vlinderwerkgroep is, zoals de naam al aangeeft, begonnen met vlinders, maar steeds vaker worden ook de libellen bestudeerd. Op dit moment is het kennisniveau binnen de werkgroep nog ontoereikend om structureel met libellen aan de slag te gaan.

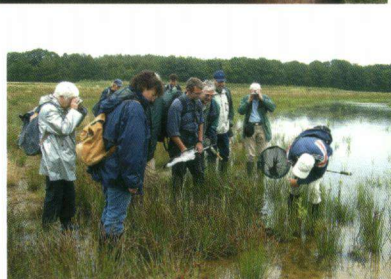
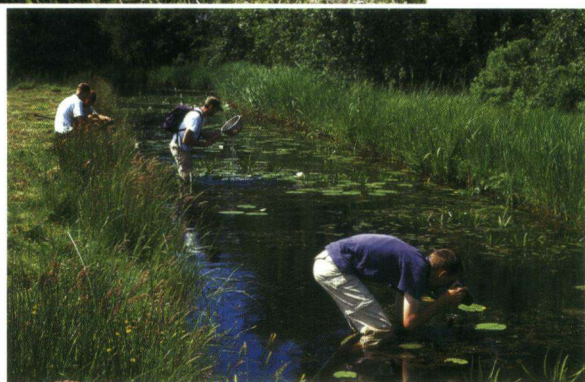
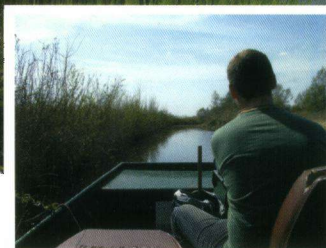
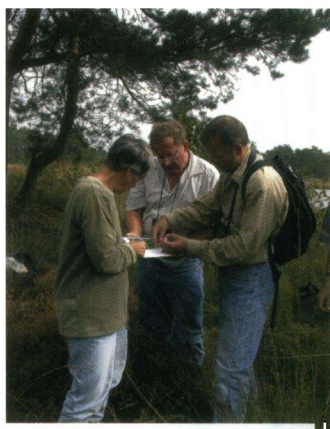
Organisatie

Zoals al eerder duidelijk is geworden bestaat er een grote variatie in de werkgroepen. Dat geldt zowel voor de grootte, de activiteiten, maar zeker ook voor de organisatie. Er zijn geheel zelfstandige groepen, zoals de Overijsselse libellenwerkgroep, maar er

(Foto: K. Veling).

zijn groepen die bij grote organisaties zijn aangesloten. Een voorbeeld daarvan is De Hynstebiter, die een werkgroep is binnen de Fryske Feriening foar Fjildbiology (FFF). Daarnaast zijn veel werkgroepen onderdeel van kleinere natuurverenigingen en afdelingen van IVN en KNNV. Werkgroepen die onderdeel uitmaken van een bredere organisatie hebben als voordeel dat veel regelwerk al is gedaan. Die organisaties hebben al een ledenlijst, een bestuur, een contactorgaan en/of website en als libellenwerkgroep kun je daar mooi van profiteren. Nadeel kan zijn dat je dan moet conformeren aan de bestaande regels binnen die club, maar over het algemeen lijkt dat weinig problemen op te leveren.

Activiteiten

Zoals blijkt uit de genoemde voorbeelden, komt een aantal activiteiten bij veel werkgroepen terug. Bijna alle groepen zijn bezig om een overzicht te krijgen van de libellen die in hun werkgebied voorkomen. In Zeeland is het libellenatlasproject al afgesloten met het fraaie boek 'Libellen in Zeeland'. Jarenlang hebben de leden van de werkgroep gegevens verzameld. Gezamenlijk hebben ze gezorgd voor het schrijven van teksten en het maken en selecteren van illustraties. Vervolgens is samen met het Zeeuwse Landschap de uitgave verder voorbereid. In Friesland, Drenthe, Overijssel en Limburg is ook zo'n uitgave in voorbereiding en hier zijn al voorlopige atlassen verschenen. De reden dat veel werkgroepen een provinciale verspreidingsatlas maken is dat het erg stimulerend is om naar zo'n eindproduct toe te werken.

Heb je eenmaal een goed beeld van de verspreiding van libellensoorten in je werkgebied, dan is meewerken aan het Landelijk Meetnet Libellen een logische stap. De werkgroepen willen namelijk ook weten hoe het nu met de libellen gaat. Welke soorten gaan vooruit, welke achteruit en zien we ook verschillen tussen gebieden? Om de leden allemaal zover te krijgen dat ze meewerken is scholing voor veel werkgroepen ook een belangrijke activiteit. Tijdens cursusavonden en excursies wordt kennis overgedragen aan de anderen en zo

wordt de groep die effectief mee kan doen aan het onderzoek vergroot. Daarnaast, en dat is misschien nog wel het belangrijkste, zijn die avonden en excursies een sociaal gebeuren en vormen ze een bindende factor.

Waarom een werkgroep?

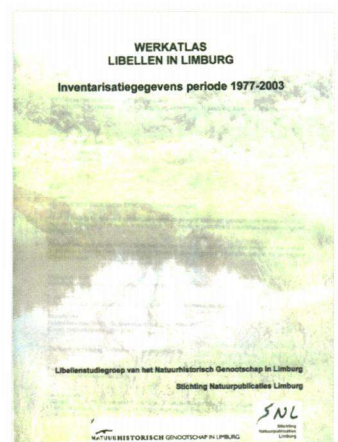
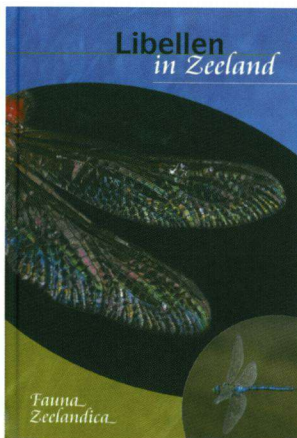
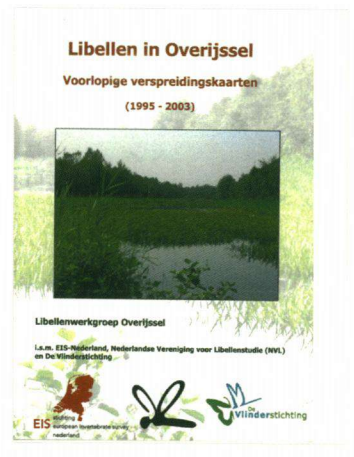
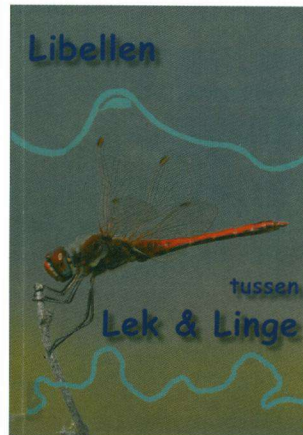
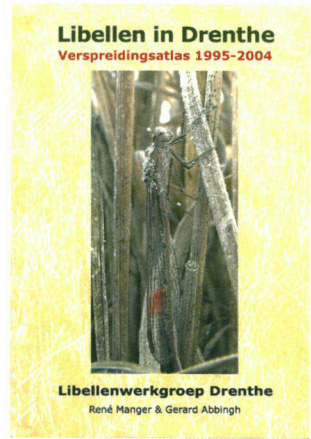
Die gezelligheid kan zeer stimulerend werken, maar er is meer. Door contact te hebben met elkaar kunnen werkgroepleden veel effectiever te werk gaan in hun regio. Samenwerking kan er simpelweg al toe leiden dat werk wordt verdeeld en dubbelwerk voorkomen wordt. Daarnaast wordt kennis over de herkenning van libellen en over interessante libellengebieden in de regio snel met elkaar gedeeld, bijvoorbeeld tijdens excursies of werkgroepavonden. Goede afspraken kunnen worden gemaakt over het tellen van monitoringroutes, waarbij werkgroepleden elkaar kunnen tijdens vakanties vervangen, zodat er geen tellingen worden overgeslagen.

Ook bij het vertalen van onderzoeksresultaten naar bescherming van libellen kun je samen veel meer bereiken. Als libellenwerkgroep heb je een heel andere positie naar bijvoorbeeld de gemeente of een natuurbestuurder toe dan als privépersoon.

Ook een werkgroep starten?

Wil je in jouw regio ook een werkgroep starten dan is daar een aantal handige manieren voor. Het beste is om te starten met een bijeenkomst waarop alle mensen waarvan bekend is dat ze in libellen geïnteresseerd zijn, worden uitgenodigd. Daarnaast is een oproep in de krant nuttig om mensen die wel geïnteresseerd zijn, maar nog niet met libellen bezig zijn er ook van weten. Zo'n avond zal wervend moeten zijn en dus liever niet worden geafficheerd als oprichtingsvergadering, maar als libellenavond. Door fraaie plaatjes en eventueel zelfs films te laten zien van libellen uit de omgeving en door enkele mooie libellengebieden te bespreken, worden de mensen enthousiast. Dan is de stap naar de werkgroep niet meer zo groot en kunnen de voordelen van samen met libellen actief zijn goed worden weergegeven. Door vervolgens nog een of meer excursies te plannen zien

de mensen direct de concrete voordelen en is de stap naar een echte werkgroep niet meer zo groot. EIS-Nederland, de NVL en De Vlinderstichting juichen het toe als er meer werkgroepen actief worden en willen dan ook graag concrete ondersteuning bieden bij het opzetten van zo'n werkgroep.

(Voorlopige) verspreidingsatlassen van werkgroepen:

Brekelmans, F.L.A. & M.M.E. Backerra, 2004.

Voorlopige atlas dagvlinders, libellen en sprinkhanen Rotterdam. bSR – bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam.

Boer, E.P. de & E. van Hijum, 2005. Libellen in Friesland; Voorlopige verspreidingsatlas 1995-2004. Libellenwerkgroep Friesland "De Hynstebiter", Warns.

Geene, P.A., J.A. Goedbloed, C. Jacobusse (eindred.), L. Calle, R. Geene, R.J. Goossens & H. Wagenaar, (kernred.), 2007. Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland. Libellen in Zeeland: libellenfauna van 1889-2006. Stichting Het Zeeuwse Landschap.

Hermans, J.T., R.W. Akkermans, F. Mertens, J. van der Weele & H.W.G. Heijligers, (samenstelling & redactie), 2004. Werkatlas libellen in Limburg: inventarisatiegegevens periode 1997-2003. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Roermond.

Libellenwerkgroep Overijssel, 2005. Libellen in Overijssel; Voorlopige verspreidingskaarten 1995-2003. LWGO, Zwolle.

Manger, R., G. Abbingh, 2005. Libellen in Drenthe. Verspreidingsatlas 1995-2004. Derde druk. Libellenwerkgroep Drenthe, Assen.

Verspui, K., A. van Berkel, R. van de Haterd, M. de Nie, & K. Veling, 2008. Libellen tussen Lek en Linge. Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC), Culemborg.

Kars Veling

De Vlinderstichting

Postbus 506

6700 AM Wageningen, Nederland

Kars.Veling@vlinderstichting.nl

Summary

Veling, K., 2010. Dragonfly working groups: more than the sum of its parts. Brachytron 13 (1/2): 55-64.

At least 38 dragonfly working groups exist in The Netherlands, ranging from working groups studying dragonflies only, to working groups studying other insect groups as well. Group excursions, inventories of nature areas, identification courses and publication of regional distribution atlases are among the many activities organised by working groups. Studying dragonflies together is very stimulating and has several advantages. By working together, mapping the dragonflies of a whole region becomes possible in an effective way. The amount of work can be divided and members can replace each other during vacations. During the process, less experienced dragonfly enthusiasts learn quickly from more experienced recorders. Furthermore, working groups have a more formal position, e.g. when giving advices to nature managers. But the main reason for many people to join a dragonfly working group might well be that watching dragonflies together is just much more fun!

Keywords

The Netherlands, dragonfly study, volunteers, distribution atlas